

Posudek magisterské diplomové práce

Autor práce: Josef Matiašek

Název práce: Prostorový vývoj pražského levobřeží ve 12. - 13. století.

Autor posudku: PhDr. Michal Tryml

1) Hodnocení odborného charakteru práce

Předložená práce je celkem logicky vystavěna, po stanovení cíle a k němu vedoucích metod se autor věnuje pramenům, nejdříve hmotným a posléze i písemným, následuje jednotlivých sídlištních komponent a závěrečné kapitoly. Hned na úvod je třeba zdůraznit, že kvalita shromážděné pramenné základny patří k silnějším stránkám posuzované práce. Diskusi by mohla vyvolat skutečnost, že autor se rozhodl zpracovat jen lokality na levém vltavském břehu, stejně jako zvolený rozsah zpracovávaného území, kdy některé katastry ležící mimo historické jádro do této práce bezpochyby patří (např. Střešovice, Smíchov) a jejich zařazení je nutné kvitovat, jiné, (např. Přední Kopanina, Zbraslav aj.) jsou už mimo téma.

Za důležitou pokládám okolnost, že autor hned v úvodu práce rezignoval na detailní chronologickou analýzu archeologických nálezů (s. 5), což lze sice při stavu pramenné základny chápat, nicméně chybí snaha o alespoň rámcové datování. Na jedné mapě jsou tak všechny nálezy do poloviny 13. stol. Pak ale autor vědomě rezignuje na možnost zjištění vývoje (posunů) osídlení v čase. Přitom se zabývá obdobím, v němž jsou zřetelné vůdčí keramické typy: nejdříve keramika s archaicky zduřelým okrajem, a posléze tvrdá keramika s okrajem klasicky zduřelým. Je otázkou, zda by (v archeologické práci !) nebylo správnější pokusit se zpracovat soupis lokalit s výskytem jmenovaných typů.

V kapitole Historie zájmu zcela postrádám alespoň stručné shrnutí výsledků novější historické literatury. Je sice zmíněna klasická práce J. Čarka (1947) ale ne už jeho novější stať v PSH (1966), která se nadto prostorovým vývojem raně středověké Prahy zabývá, chybí (namátkou) články J. Tomase, či knihy J. Kejře, T. Petrálka aj. Možná, že neznalost historických prací je příčinou, proč autor nevnímá své téma jako historický problém.

Zvláštní zmínku zaslouží kapitola Geomorfologie a životní prostředí (s. 55). V této podobě jde o záležitost vysloveně formální. Přitom jde o problematiku pro vývoj osídlení zásadní, jak prokázal již L. Hrdlička. Nadto je velmi dobře a přehledně zpracována, především J. Zavřelem. Stačilo jen z jeho prací vyjít... V této souvislosti je obtížně pochopitelné autorovo tvrzení, že (alespoň podle tiráže) konzultoval svou práci s J. Havrdou. Pak bych se rád zeptal, kde je výsledek oné konzultace. V každém případě je tento text z celé práce nejslabší.

V kapitole věnované cestám postrádám alespoň stručný výklad problematiky přechodu přes řeku (např. Kotyza 2008). Za chybu považuji skutečnost, že mezi kapitolami zcela chybí partie speciálně věnovaná opevnění. Chápu, že jde o složitou a komplikovanou otázku, nicméně alespoň pokus měl být učiněn a na přiložených mapách znázorněn.

Kapitola Vztahy uvnitř aglomerace je věnována vztahům mezi sídlištními jednotkami převážně na základě prostorového rozložení tzv. postranních práv (Svobodová-Ladová 1983). Při nedostatku pramenů je to jistě možnost jak využít vesměs mladší zprávy k pokusu o poznání majetkových poměrů. Není ale možné údaje pozdějších pramenů (často až z pohusitské doby) používat bez náležité kritiky, nicméně na obranu autora musím uznat, že podrobná kritika by zdaleka přesáhla rámec posuzované práce. Nicméně v této kapitole postrádám pokus o postižení vzájemných prostorových vztahů sídelních jednotek, výrobních areálů a pohřebišť. Autor nezaznamenal diskusi o možném pohřbívání obyvatel levého břehu na druhé straně řeky (naposled Čiháková - Havrda 2008), ani hypotézu o postupném přemísťování výrobních areálů směrem na jih a západ.

V kapitole pohřebišť by si zdůvodnění a následnou diskusi určitě zasloužilo i konstatování o historické paměti, která mohla být podle autora příčinou, proč nebyla starší a už nevyužívaná pohřebišť v pásu Z a S Hradčan překryta sídlištní zástavbou (s. 75).

V části práce věnované analýze levobřežní Prahy probírá autor nejdříve údaje písemných pramenů, posléze archeologické nálezy, samostatně architekturu. Zajímavá je autorova teze, že zatímco stavby se zahloubenými suterény jsou vázány na nepůvodní obyvatelstvo a mohou tak znamenat doklad cizích vlivů jak v obytném stavitelství tak v metalurgii, obytné stavby zemědělsky orientovaného obyvatelstva měly pouze nadzemní konstrukci (s. 85). Tuto tezi by bylo ale potřeba doložit, rozhodně ji (jak autor předpokládá) nedokládá skutečnost, že na území Velké Prahy je zachycena řada románských kostelů, ke kterým nemáme doloženo odpovídající osídlení a mohly by tudíž patřit ke skupině bez zahloubené architektury (s. 86).

Jádrem práce o prostorovém vývoji by bezesporu měly být mapy. Příložené mapy nejsou bohužel organickou součástí výkladu, nadto vypovídací hodnota některých (mapa č. 2 nebo č. 6) je nevelká. Postrádají výklad, ve vlastním textu na ně téměř není odkazováno.

Je zřejmé, že zvolené téma vyžaduje určitou generalizaci. To ale nezabavuje autora povinnosti své předložené teze dokládat. Např. severní hranice osady Nebovidy je lokalizována na základě chybějících nálezů do prostoru pozdějšího kostela Panny Marie Vítězné (s. 67) K přijetí takového závěru ale chybí mapa archeologických dokumentačních bodů z níž bude zřejmé, že jejich hustota v prostoru kolem kostela je podobná jako na sousedních plochách.

Závěrečnou kapitolu nazvanou Pražská aglomerace v evropském kontextu je těžké hodnotit. Autor vychází především z prací J. Piekalského, doplněných o Hnězdno, Poznaň a některá západoevropská města. Ke skutečnému srovnání prostorového vývoje jednotlivých lokalit pouze na základě zpracování pražské levobřežní situace ale vlastně nemohlo dojít.

K některým jednotlivým tvrzením alespoň stručně. V části nazvané Výchozí situace je formulace: *Následně byla opevněna i jižní malostranská část, respektive území pozdější osady Trávník a části osady Nebovidy* (s. 58). Přitom o chronologických vztazích osady Trávník a opevnění nevíme vůbec nic a pokud jde o Nebovidy, je logičtější se domnívat, že osada vznikla až po zániku opevnění. Autor se přitom se odvolává na články J. Čihákové a J. Havrdu, ti ovšem nic takového netvrdí

Hned v úvodní kapitole předložené práce se vyskytuje formulace: *Při sběru dat byla nejprve prověřena databáze z MADB (Hrdlička 2009)... a následně byla k jednotlivým položkám dohledávána literatura* (s. 3). Nevím, jak autor prověřoval Hrdličkovu databázi, to by bylo téměř celoživotní dílo a pokud jde o dohledávání literatury, upozorňuji kolegu, že neznám jinou práci, kde by bylo takové množství literatury zpracováno s takovou precizností. Na otázku mladších kolegů, jak že se to cituje, často slýchávám odpověď: podívej se do Hrdličky.

Pokud jsme u těch citací, na tomhle místě textu by bylo třeba citovat i původní práci LH z roku 2005.

Mezi lokality, které už s prostorovým vývojem pražského levobřežní nesouvisí patří i Zbraslav. Zde zmiňuje autor nejméně dvouprostorový objekt na místě pozdějšího cisterciáckého kláštera, který označuje za profánní stavbu (s. 85), nicméně Zd. Dragoun mluví velmi opatrně o stavbě, kterou by snad bylo možné spojit s kladrubskou fází vývoje lokality.

Na závěr ještě několik marginálií, které ale podle mého názoru stojí ale zmínku, zvláště v diplomové práci. Jde o jakési ahistorické označení, např.: (středověké) ... *osídlení kolem ulic Harantova, Hellichova, Nebovidská ...*, (v tomto případě s. 67, ale jinak v celé práci), nebo jinde formulace: ...*nezávislá osada Obora*.

3) Hodnocení formálních kritérií textu

Vysloveným nešvarem je (byť jen občasné) neuvádění stránek v citacích (např. na s. 58). Při psaní některých pasáží se autor neuměl rozhodnout, zda citace psát proloženě nebo ne, takže používá obojí možnost i na jedné stránce (s. 46). Vyskytují se i gramatické chyby (byť jich není mnoho). Připomínek by bylo možné uvést více, práce by si rozhodně zasloužila minimálně jednu korekturu. Její celková úroveň je takto zbytečně snižována.

3) Celkové hodnocení

Prostorový vývoj pražské sídelní aglomerace v době před konstituováním pražských měst patří určitě mezi „velká“ témata pražské historie. Ponechme stranou otázku jde-li o téma pro magisterskou práci. Základní předpokladem jeho zpracování je ale velké nasazení a odpovídající čas a nejsem si jistý, zda tento předpoklad byl v případě posuzované práce naplněn. Na velice nadhozených a někdy nedomyšlených tezích je dle mého soudu příliš vidět blížící se termín odevzdání. To silně znehodnocuje nemalou práci věnovanou shromažďování pramenů. Domnívám se proto, že předložená práce přes množství zpracovaného materiálu nesplnila zcela zadaný úkol a nemohu ji hodnotit lépe než dobře. Nicméně předložený text může být velmi dobrým základem pro další práci.

4) Navrhovaná známka: dobře

20. 8. 2015

Michal Tryml